

MODEL PÓŁPREZYDENCKI:

- REPUBLIKA FRANCUSKA**
- FEDERACJA ROSYJSKA**

Tomasz A. Winiarczyk

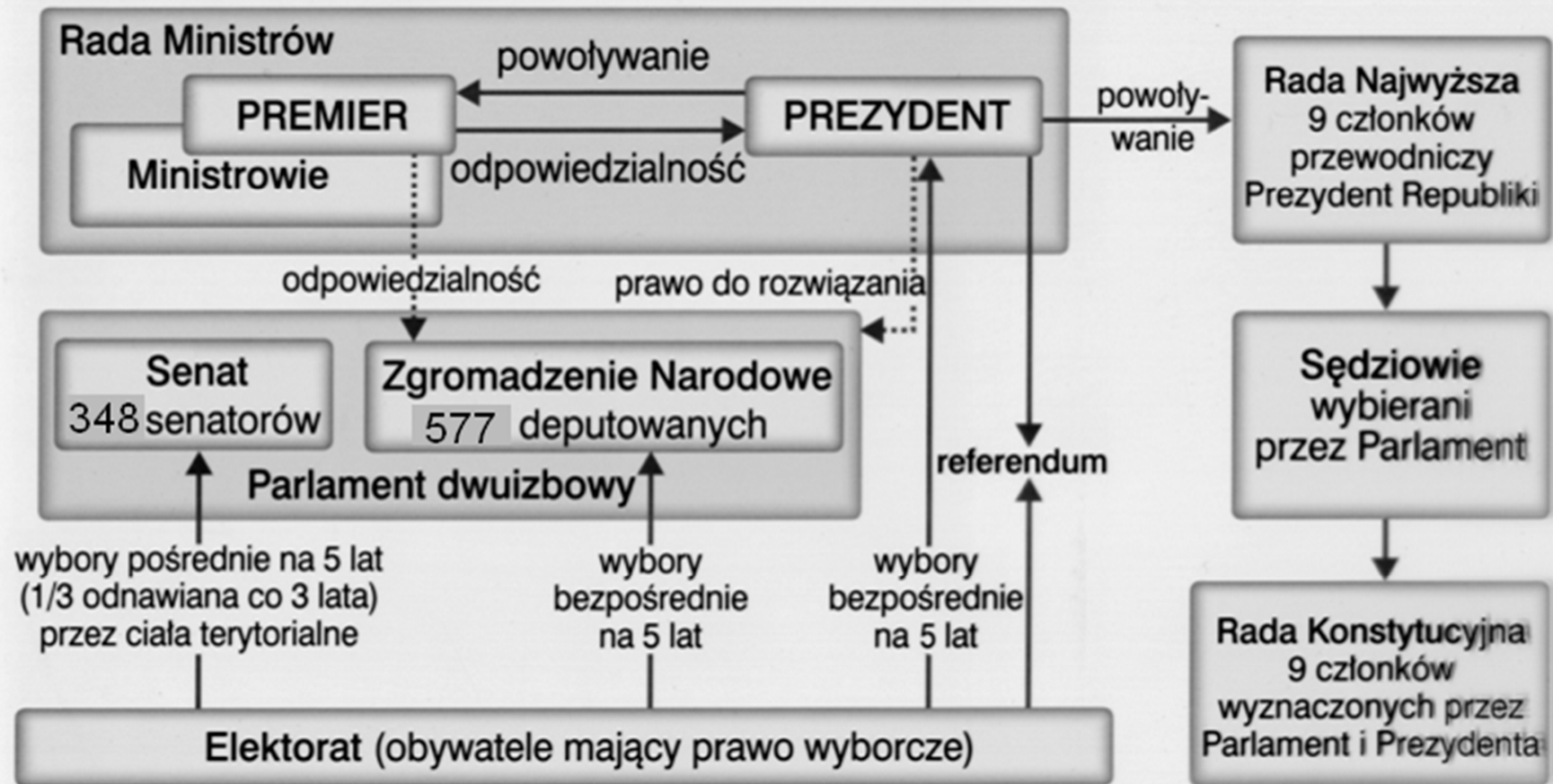
MODELE USTROJOWE PAŃSTW

• MODEL PÓŁPREZYDENCKI (SEMIPREZYDENCKI)

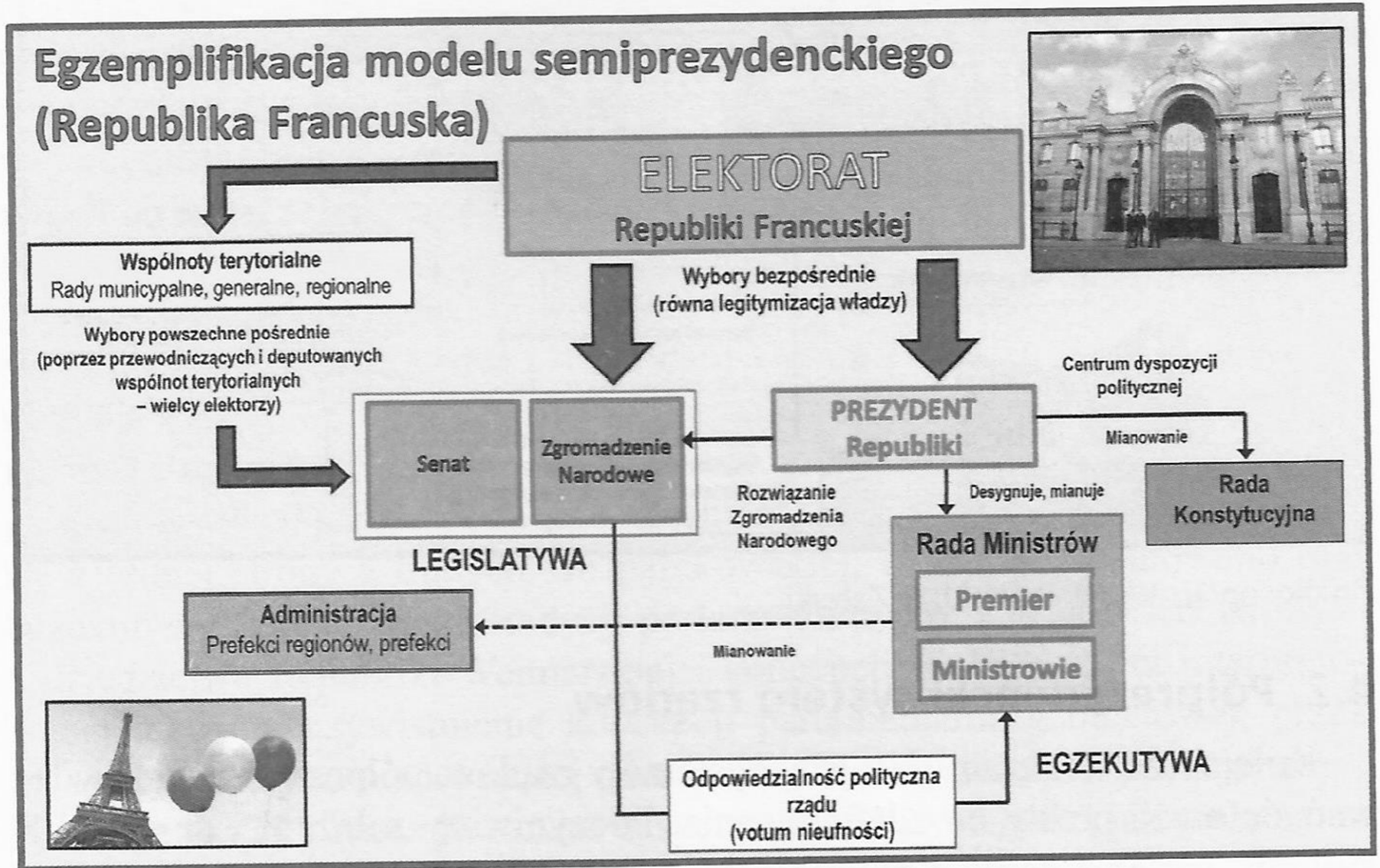
- 1) prezydent wyłaniany jest w wyborach powszechnych
- 2) prezydent ma prawo podejmowania aktów urzędowych bez kontrasygnaty (akty takie to prerogatywy)
- 3) prezydent przewodniczy posiedzeniom rządu
- 4) prezydent ma prawo (z małymi ograniczeniami) rozwiązania parlamentu – po zasięgnięciu opinii premiera i przewodniczących izb parlamentu
- 5) prezydent ma prawo zarządzania referendum w sprawach zmiany konstytucji oraz (na wniosek rządu lub na wspólny wniosek obu izb parlamentu) w sprawach projektów ważnych ustaw ustrojowych
- 6) rozdzielenie funkcji prezydenta i rady ministrów (rządu) – tzw. egzekutywa otwarta

Francja

WŁADZE FRANCJI

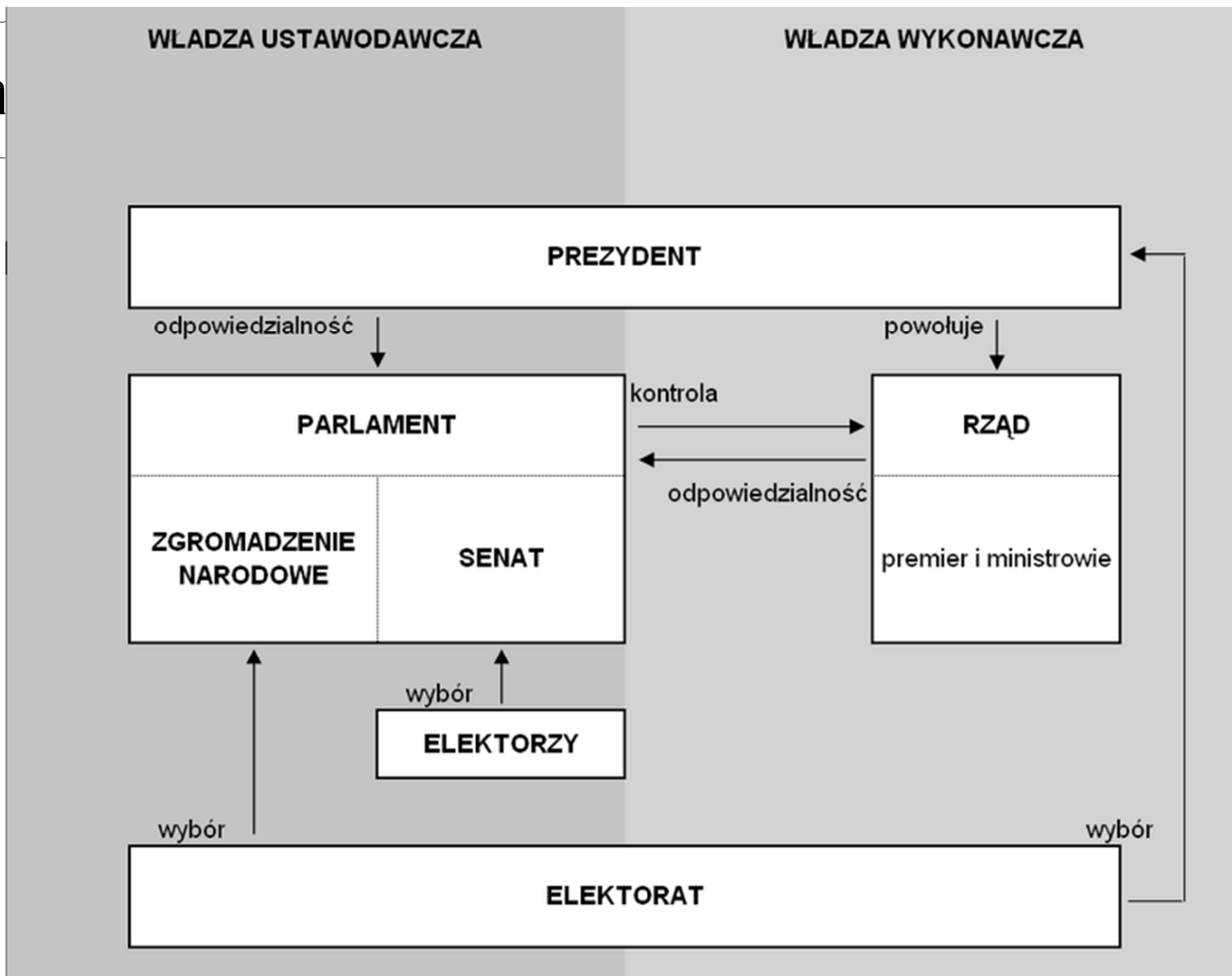

Francja

Źródło: oprac. W. Jakubowski, P. Załęski.

Francja

Republika Francuska

- państwo francuskie jest republiką niepodzielną, laicką, demokratyczną oraz społeczną
- unitarne państwo demokratyczne, w którym ważną rolę odgrywa prezydent
- dzieli się na 13 regionów, 96 departamentów oraz ok. 36 300 gmin; wyróżnia się departamenty i terytoria zamorskie oraz zamorskie zbiorowości terytorialne
- podstawy ustroju: Konstytucja z 1958 ze zmianami

Republika Francuska – legislatura

- dwuizbowy parlament:
  - Zgromadzenie Narodowe
    - liczy 577 deputowanych, wybieranych bezpośrednio przez obywateli na 5-letnią kadencję
    - zasadnicze zadania legislacyjne
    - bierne prawo wyborcze: 23 lata
  - Senat
    - liczy 348 członków, którzy są wybierani na 6-letnią kadencję przez elektorów powoływanych według skomplikowanego klucza przez lokalne władze departamentów Francji i niektóre instytucje centralne
    - co 3 lata odnawiana jest 1/3 składu
    - ciało doradcze z bardzo ograniczonymi prerogatywami

Republika Francuska – legislatywa

- inicjatywa ustawodawcza należy do rządu, a właściwie rady ministrów, jak również do odpowiednio licznej grupy parlamentarzystów
- projekt ustawy rozpatrują obie izby
- w razie braku porozumienia decyzję podejmuje Zgromadzenie Narodowe
- parlament uchwała trzy rodzaje ustaw: konstytucyjne, organiczne i zwykłe
  - ustawy konstytucyjne: ustrój państwa
  - ustawy organiczne: realizacja zapowiedzi konstytucyjnych
  - ustawy zwykłe: pozostała materia ustawowa
- uprawnienia kontrolne wobec rządu, w tym wotum nieufności

Republika Francuska – egzekutywa

- **Prezydent**

- jako arbiter, posiadający pewne uprawnienia osobiste został usytuowany ponad partiami politycznymi
- nie ponosi odpowiedzialności politycznej a tylko konstytucyjną

- **Rada Ministrów**

- rząd, któremu przewodniczy premier Francji, wykonuje swoje uprawnienia konstytucyjne z pomocą służby cywilnej oraz sił zbrojnych

Republika Francuska – Prezydent

- wybierany bezpośrednio przez wszystkich obywateli na 5-letnią kadencję
- ma prawo powoływania i odwoływania premiera, którego musi również zatwierdzić Zgromadzenie Narodowe
- odpowiada za politykę międzynarodową
- ma prawo parafowania traktatów międzynarodowych

Republika Francuska – Prezydent

- przewodzi Radzie Ministrów
- jest formalnym zwierzchnikiem sił zbrojnych (głównym dowódcą wojska)
- ma prawo wydawać dekrety oraz kontrasygnować ustawy
- ma prawo poddawania różnych kwestii politycznych pod referendum oraz może rozwiązać Zgromadzenie Narodowe
- w sytuacjach nadzwyczajnych prezydent może przejąć pełnię władzy w państwie

Republika Francuska – Prezydent

- prezydent ma dużą władzę
- jeżeli w parlamencie dominuje jego frakcja polityczna, to on decyduje kto będzie premierem oraz określa cele polityczne rządu
- jeżeli frakcja prezydencka stanowi mniejszość parlamentu, prezydent musi wyznaczyć premiera wywodzącego się z opozycyjnej wobec siebie większości
- **kohabitacja**: zjawisko względnej współpracy pomiędzy premierem i prezydentem wywodzącymi się z przeciwnych obozów politycznych

Republika Francuska

– Rada Ministrów

- kto zostanie premierem decyduje zwykle partia mająca najwięcej miejsc w parlamencie
- rząd składa się z ministrów, wiceministrów i sekretarzy stanu
- rząd (gabinet) jest odpowiedzialny przed parlamentem
- rząd ma uprawnienia wykonawcze (realizacja polityki bieżącej) i prawodawcze (premier wydaje dekryety stanowiące rozporządzenia, kontrasygnowane przez odpowiedzialnych za poszczególne dziedziny ministrów)
- kluczowe decyzje polityczne podejmowane są na posiedzeniach, którym przewodniczy prezydent
- członek rządu nie może być parlamentarzystą

Republika Francuska – judykatura

- sądy **powszechne, wojskowe, administracyjne i rozrachunkowe**
  - wszystkie cztery pionki sądowe są trójinstancyjne
  - na szczycie sądów:
    - powszechnych i wojskowych: odpowiednie sądy kasacyjne
    - administracyjnych: wydział kasacyjny Rady Stanu Francji
    - rozrachunkowych: Naczelny Sąd Rozrachunkowy
- **Rada Konstytucyjna**: organ o cechach sądu konstytucyjnego
- **Najwyższa Rada Sądownictwa**: przedstawia wnioski lub opinie dotyczące powoływania sędziów; działa jako sąd dyscyplinarny dla sędziów; przewodniczy jej Prezydent

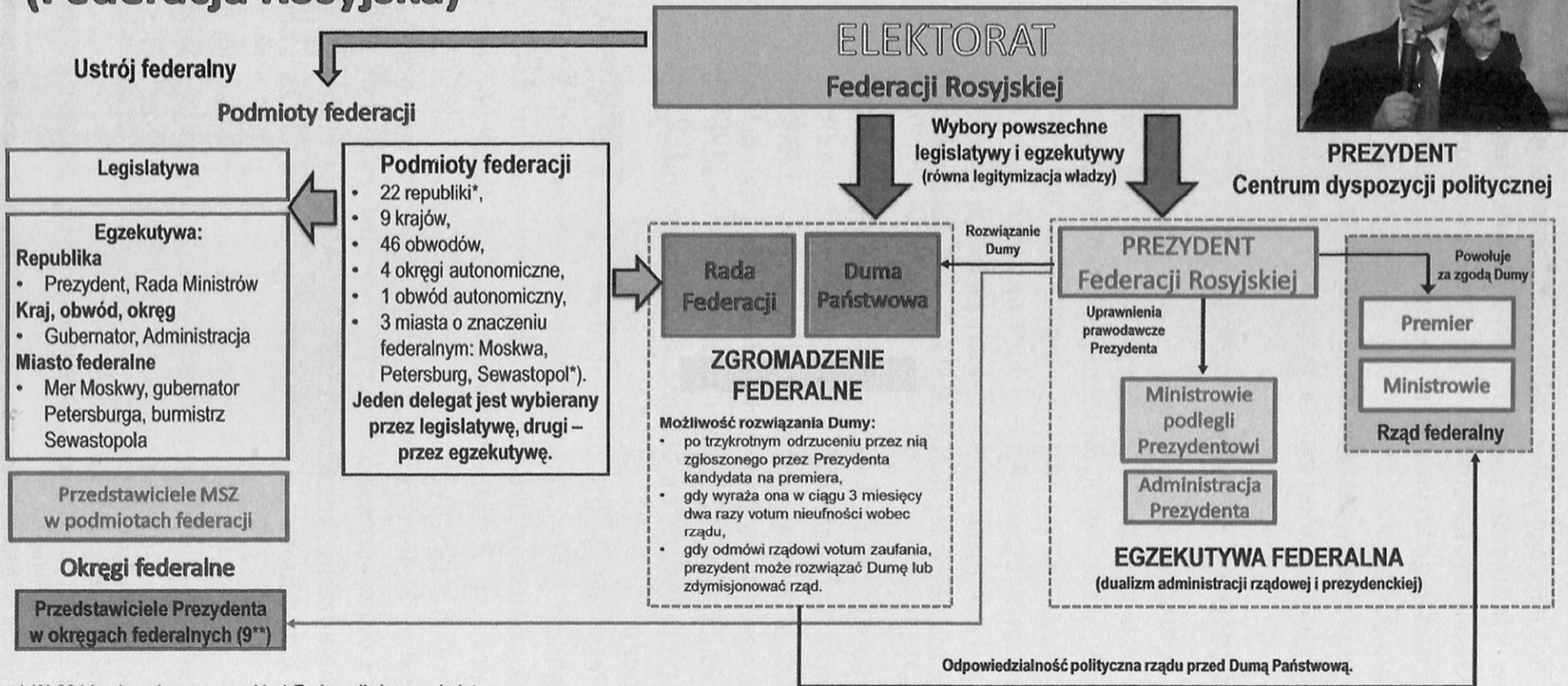
MODELE USTROJOWE PAŃSTW

- **MODEL SUPERPREZYDENCKI**

- 1) odmiana semiprezydencjalizmu (modelu półprezydenckiego)
- 2) rozdzielenie funkcji głowy państwa i szefa rządu (tzw. egzekutywa otwarta)
- 3) wszelkie decyzje polityczne zależą od prezydenta, który posiada szerokie prerogatywy i uprawnienia kreacyjne w stosunku do innych organów władzy
- 4) premier ma bardzo ograniczone kompetencje
- 5) akty prawne rządu sprzeczne z konstytucją są uchylane przez prezydenta

Federacja Rosyjska

Egzemplifikacja modelu superprezydenckiego (Federacja Rosyjska)

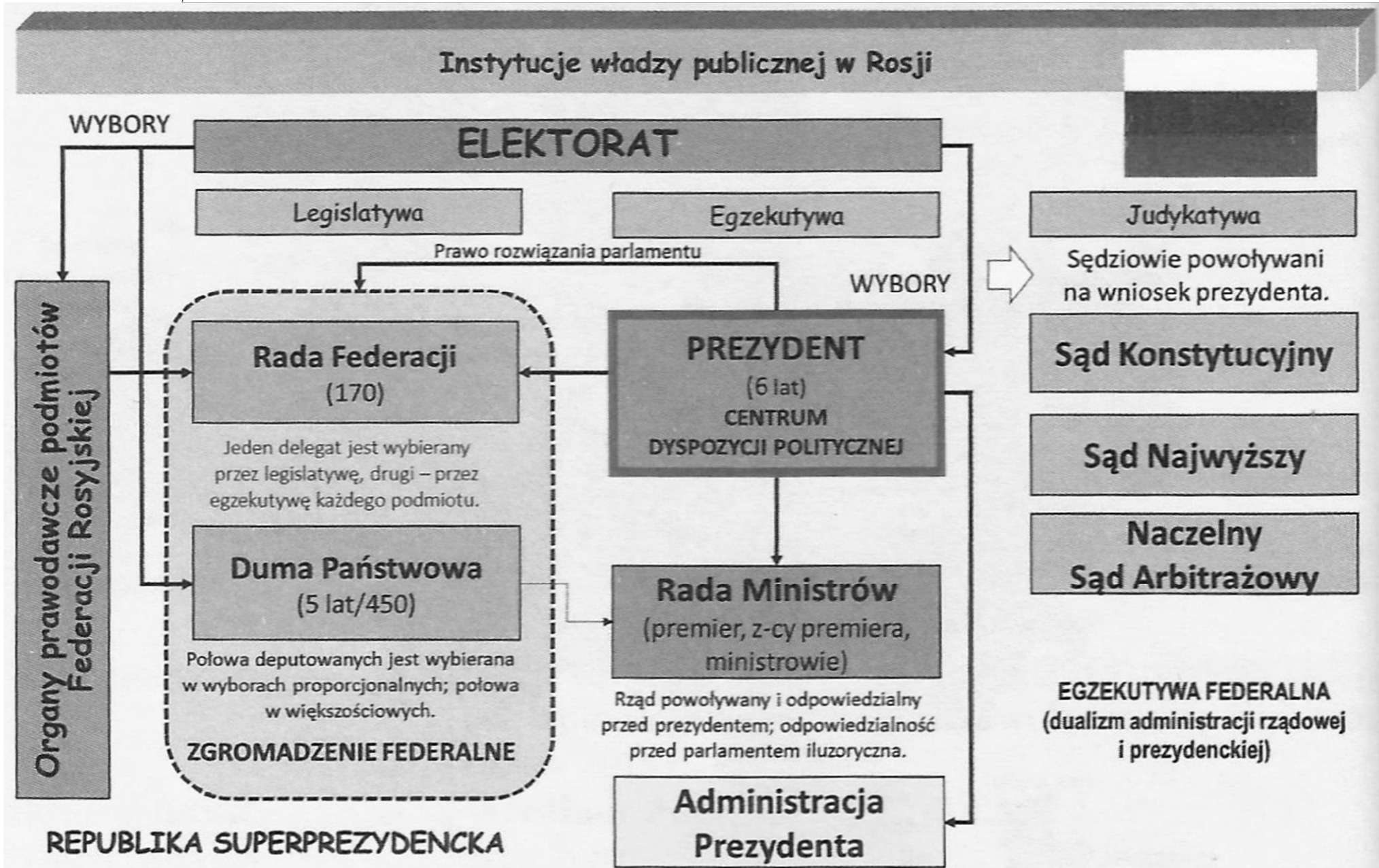
* W 2014 roku włączono w skład Federacji dwa podmioty – Republikę Krym i miasto Sewastopol – o niejednoznacznym statusie prawnomiędzynarodowym.

** Po włączeniu Krymskiego Okręgu Federalnego.

Faktyczny brak trójpodziału władz

Federacja Rosyjska

Federacja Rosyjska

- republika superprezydencka
- państwo federacyjne wg Konstytucji (85 podmiotów federalnych: 46 obwodów, 22 republiki, 9 krajów, 3 miasta wydzielone, 1 obwód autonomiczny, 4 okręgi autonomiczne)
- podstawy ustroju określa Konstytucja z 1993 r. (zmieniana)
- ustrój formalnie respektuje trójpodział władz, przy czym faktycznie mamy autorytaryzm prezydencki

Federacja Rosyjska – legislatywa

- dwuizbowe Zgromadzenie Federalne o kadencji 5 lat:

– Rada Federacji

- izba wyższa – przedstawicielstwo części składowych Federacji Rosyjskiej
- po dwóch reprezentantów z 85 podmiotów (170 członków)
wybieranych jeden przez organ ustawodawczy, drugi zaś przez egzekutywę danego podmiotu spoza ich składów

– Duma Państwowa

- izba niższa wybierana powszechnie bezpośrednio
- 450 deputowanych
(1/2 wybierana jest w wyborach proporcjonalnych w jednym federalnym okręgu wyborczym z list partyjnych przy progu wyborczym 5% w skali całego kraju metodą Hare'a-Nemeyera, 1/2 w wyborach większościowych w 225 okręgach wyborczych)

**czynne
prawo
wyborcze:
18 lat**

**biernie
prawo
wyborcze:
21 lat**

Federacja Rosyjska – legislatywa

- Rada Federacji
  - zatwierdzanie zmian granic pomiędzy podmiotami federacji
  - zatwierdzanie dekretów prezydenta dotyczących wprowadzenia stanu wojennego i wyjątkowego
  - rozstrzygnięcie o użyciu sił zbrojnych Federacji poza jej granicami
  - zarządzanie wyborów prezydenckich
  - prawo inicjatywy ustawodawczej
- Duma Państwowa
  - wyrażanie wotum zaufania dla prezydenckiego kandydata na premiera
  - zgłaszanie wniosku o wotum nieufności wobec rządu
  - prawo inicjatywy ustawodawczej
  - oskarżenie prezydenta o zdradę, co może zapoczątkować proces złożenia go z urzędu

Federacja Rosyjska – egzekutywa

- **Prezydent**
  - głowa państwa
  - główny inicjator polityki państwa
- **Rada Ministrów (rząd)**
  - realizuje politykę bieżącą państwa pod ścisłym nadzorem Prezydenta

Federacja Rosyjska – Prezydent

- wymieniany jest wcześniej niż Zgromadzenie Federalne i rząd, co odzwierciedla jego pozycję w całym systemie politycznym
- wybierany jest na 6 lat (do 2012 roku na 4 lata) w wyborach powszechnych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym
- kandydat: minimum 35 lat i od co najmniej 10 lat zamieszkuje na terenie państwa

Federacja Rosyjska – Prezydent

- głowa państwa i gwarant konstytucji oraz wolności i praw człowieka i obywatela
- określa podstawowe kierunki wewnętrznej i zagranicznej polityki państwa
- reprezentant Federacji w kraju i w stosunkach międzynarodowych
- kieruje zatem polityką zagraniczną, prowadzi rokowania i podpisuje umowy międzynarodowe, podpisuje także listy uwierzytelniające
- rozstrzyga on sprawy obywatelstwa
- nadaje odznaczenia państwowe, tytuły i wyższe stopnie wojskowe
- posiada prawo łaski.
- zarządza wybory do Dumy, może ją również rozwiązać
- inicjatywa ustawodawcza; podpisuje i ogłasza ustawy; prawo weta
- zwraca się do Zgromadzenia Federalnego z corocznym orędziem na temat stanu państwa
- duże uprawnienia kreacyjne – przedstawia kandydatów na stanowiska: premiera, prezesa Centralnego Banku Rosji, sędziów Sądu Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Arbitrażowego, innych sądów federalnych, Prokuratora Generalnego.
- najwyższy zwierzchnikiem Sił Zbrojnych FR
- może wprowadzać stan wojenny i wyjątkowy, tworzy i przewodniczy Radzie Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, zatwierdza doktrynę wojskową państwa oraz powołuje i odwołuje najwyższe dowództwo Sił Zbrojnych Federacji.

Federacja Rosyjska – rząd

- składa się z ministrów oraz z przewodniczącego rządu (premiera), a także jego zastępców
- premier powoływany jest przez prezydenta za zgodą Dumy Państwowej
- premier może wystąpić do Dumy z wnioskiem o wotum zaufania
  - jeżeli go nie otrzyma, decyzja należy do prezydenta: albo rozwiązuje Dumę, albo dymisjonuje rząd
- prezydent ma prawo dowolnego powoływania i odwoływania członków rządu

Federacja Rosyjska – rząd

- premier określa podstawowe kierunki działalności rządu i organizuje jego pracę
- rząd wydaje uchwały i rozporządzenia, na podstawie i w celu realizacji przepisów konstytucji, ustaw i dekretów
- akty prawne rządu sprzeczne z konstytucją są uchylane przez prezydenta
- opracowuje budżet państwa i składa go do Dumy w celu zatwierdzenia
- ponosi odpowiedzialność za jednolitą politykę finansową, kredytową i politykę pieniężną
- resorty odpowiedzialne za politykę bezpieczeństwa, politykę wewnętrzną i politykę zagraniczną pozostają bezpośrednio pod jurysdykcją prezydenta

Federacja Rosyjska – sądownictwo

- **Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej**
odpowiedzialny za praworządność konstytucyjną całego systemu prawa Federacji Rosyjskiej
- **Naczelny Sąd Arbitrażowy**
najwyższy organ sądowy powołany do rozstrzygania sporów gospodarczych
- **Sąd Najwyższy**
najważniejszy organ sądowy w sprawach cywilnych, karnych, administracyjnych i innych podlegających właściwości sądów powszechnych
  - sprawuje w przewidzianych przez ustawę federalną formach procesowych nadzór sądowy nad ich działalnością
  - udziela wyjaśnień w kwestiach dotyczących praktyki sądowej